

*Драган Јовашевић**
Правни факултет Универзитета у Нишу

СИСТЕМ УРЕЂЕЊА И ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ**

Сажетак

Економски и привредни развој последњих деценија као и убрзана индустријализација и техничко технолошки напредак уз примену нових технологија и повезивање свих земаља у европске и светске економске, привредне, саобраћајне и друге токове заснованим, у првом реду, на достигнућима технике и науке довео је до одређеног степена и нивоа загађености основних природних ресурса живог света. То је наметнуло потребу да сва ова збивања и промене морају бити обухваћене и садржајем одређеног система правних норми као дела укупног друштвеног система. Тај би систем правних норми утврдио услове, начин, поступке и критеријуме за коришћење нових технологија без чега нема привредног и друштвеног развоја сваке поједине земље, као и напретка целог човечанства, али који би довео до смањења или ограничења облика и величина загађења или угрожавања животне средине у целини или појединих њених сегмената, односно који би довео до “одрживог развоја”.

Управо због великог значаја уређивања, унапређења и заштите животне средине у целости или појединих њених сегмената: воде, ваздуха, земљишта, флоре и фауне и међународна заједница

* Редовни професор Правног факултета Универзитета у Нишу.

** Рад је настао у оквиру научног пројекта “Друштвене и политичке претпоставке изградње демократских институција у Србији (149057 Д), који се реализује у оквиру Института за политичке студије у Београду, а финансира Министарство за науку и технолошког развоја Републике Србије.

је путем више универзалних (под окриљем ОУН) или регионалних (Савет Европе и Европска унија) правних аката поставила правне стандарде у овој области које су поједине земље, па тако и наша земља, дужне да инплементирају у своје национално законодавство као један од атрибута правне државе. То је основа за одређење Србије као државе у којој се чврсто штити принцип одрживог развоја. Управо о овим правним стандардима које је и наша држава инплементирала током 2005. године доношењем новог "еколошког" законодавства.

Кључне речи: закон, животна средина, уређење, заштита, државни органи, поступак

1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Половином прве деценије трећег миленијума спроведећи свеобухватну друштвену, политичку, економску и правну реформу, у Републици Србији се приступило и доношењу новог еколошког законодавства¹⁾. Наиме, крајем 2004. године донето је више закона из ове области којима је систем уређивања, унапређења и заштите животне средине у целости и појединих њених сегмената постављен на квалитетно виши и радикално другачији ниво него што је то до тада био случај²⁾. Наиме, те је године донето више закона из области животне средине. Сви ти закони су обележили нову еру у области еколошког законодавства³⁾ чиме се наша земља приближила великом броју земаља које су своје еколошке прописе ускладиле на низом релевантних међународноправних аката, у првом реду универзалног карактера чиме се стварају основе за одрживи развој свих биолошких ресурса у функцији економског развоја друштва. То су следећи закони : 1. Закон о заштити животне средине⁴⁾, 2. Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину, 3. Закон о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине и 4. Закон о процени утицаја на животну средину.

1) М. Ракић, М. Ђорђевић, Д. Јовашевић, Демократија и животна средина, Београд, 2008, стр. 197-211.

2) В. Безаревић, Реструктурирање управљача заштићених природних добара и националне стратегије, Правни живот, Београд, бр. 9/2008, стр. 485-497.

3) Д. Јовашевић, Заштита животне средине, Београд, 2005, стр. 78-92.

4) Сви нови еколошки закони су објављени у Службеном гласнику Републике Србије бр. 135/2004.

2. КАРАКТЕРИСТИКЕ СИСТЕМА ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Закон о заштити животне средине уређује интегрални систем заштите животне средине којим се обезбеђује остваривање права човека на живот и развој у здравој животној средини и уравнотежен однос привредног развоја и животне средине у Републици Србији⁵⁾. При томе је одређено да систем заштите животне средине чине мере, услови и инструменти⁶⁾ који су неопходно потребни за: 1) одрживо управљање и очување природне равнотеже, целовитости, разноврсности и квалитета природних вредности и услова за опстанак свих живих бића и 2) спречавање, контролу, смањивање и санацију свих облика загађивања животне средине.

Сам је законски текст као основни еколошки закон у нашој земљи одредио појам и садржину најзначајнијих института и појмова који представљају област права о животној средини. Наиме, животна средина⁷⁾ је дефинисана као скуп природних и створених вредности чији комплексни међусобни односи чине окружење, односно простор и услове за живот⁸⁾. Она се најчешће изражава путем свога квалитета. То значи да је квалитет животне средине заправо стање животне средине које се исказује физичким, хемијским, биолошким, естетским и другим индикаторима. Као основни конститутивни елементи животне средине сматрају се : 1. природне вредности, 2. заштићено природно добро, 3. јавно природно добро, 4. геодиверзитет и 5. биодиверзитет.

Природне вредности јесу природна богатства која чине: ваздух, вода, земљиште, шуме, геолошки ресурси, биљни и животињски свет. Најчешће се као збирна именица за ове вредности употребљава и појам животна средина у својој свеукупности. Заштићено природно добро јесте очувани део природе посебних вредности и одлика (геодиверзитета, биодиверзитета, предела, пејзажа и др), који има трајни еколошки, научни, културни, образовни, здравствено-рекреативни, туристички и други значај, због чега

5) Зборник радова, Човек и животна средина у СР Србији, САНУ, Београд, 1977, стр. 136-173.

6) A.S. Boughtley, Man and Environment, New York, London, 1971, str. 78-92.

7) Ф. Ванчина, Човјекова околина, Загреб, 1982, стр. 76-82.

8) С. Прошић, Безбедност и животна средина, Правни живот, Београд, бр. 9/2008, стр. 499-505.

као добро од општег интереса ужива посебну заштиту⁹⁾. Као јавно природно добро сматра се уређени или неуређени део природног богатства, односно ваздуха, водних добара, приобаља, подземних добара, шумских добара, предела или простора, једнако доступан свима.

За разлику од природне вредности и природног добра, геодиверзитет (геолошка разноврсност) јесте присуство или распрострањеност разноврсних елемената и облика геолошке грађе, геолошких структура и процеса, геохронолошких јединица, стена и минерала различитог састава и начина постанка и разноврсних палеоекосистема мењаних у простору под утицајима унутрашњих и спољашњих геодинамичких чинилаца током геолошког времена¹⁰⁾. Такође и биодиверзитет (биолошка разноврсност) обухвата разноврсност организама у оквиру врсте, међу врстама и међу екосистемима и обухвата укупну разноврсност гена, врста и екосистема на локалном, националном, регионалном и глобалном нивоу¹¹⁾.

1. Субјекти система заштите животне средине

Као субјекти система заштите животне средине који су дужни да чувају и унапређују животну средину у Републици Србије одређени су: 1. Република; 2. аутономна покрајина; 3. општина, односно град (јединица локалне самоуправе); 4. предузећа, друга домаћа и страна правна лица и предузетници који у обављању привредне и друге делатности користе природне вредности, угрожавају или загађују животну средину; 5. научне и стручне организације и друге јавне службе и 6. грађанин, групе грађана, њихова удружења, професионалне или друге организације.

У остваривању система заштите животне средине Република, аутономна покрајина, јединица локалне самоуправе, правна и физичка лица одговорна су за сваку активност којом мењају или могу променити стање и услове у животној средини, односно за непредузимање мера заштите животне средине, у складу са законом¹²⁾. И правна и физичка лица такође су дужна да у обављању

9) Ј. Кларер, М. Папафара, Бољи околиш и боље gospodarство, Szentendre, 1999, стр. 112-132.

10) В. Глуšчевић, С. Марић, В. Перовић, Science, man and his Environment, Beograd, 1971, стр. 278-371.

11) О. Лончарић Хорват, Будућност еколошких давања, знаност и друштвене промјене, Загреб, 2000, стр. 305-314.

12) Б. Јелчић, Колико су еколошки порези еколошки, Зборник радова, Тенденције у развоју финансијских активности државе, Загреб, 2000, стр. 193-205.

својих делатности обезбеде¹³⁾: 1. рационално коришћење природних богатстава, 2. урачунавање трошкова заштите животне средине у оквиру инвестиционих и производних трошкова и 3. примену прописа, односно предузимање мера заштите животне средине, у складу са законом.

Такође су државни органи, научне установе, установе у области образовања, здравства, информисања, културе и друге установе, као и други облици удруживања, у оквиру својих делатности обавезани да перманентно предузимају различите мере, радње и поступке који имају за циљ да подстичу, усмеравају и обезбеђују јачање свести о значају заштите животне средине¹⁴⁾. Јачање свести о значају заштите животне средине обезбеђује се кроз систем образовања¹⁵⁾ и васпитања, научно-истраживачког и технолошког развоја, усавршавања у процесу рада, јавног информисања и популаризације заштите животне средине¹⁶⁾.

Удружења грађана у области заштите животне средине припремају, пропагирају и реализују своје програме заштите, штите своја права и интересе у области заштите животне средине, предлажу активности и мере заштите, учествују у поступку доношења одлука у складу са законом, доприносе или непосредно раде на информисању о животној средини¹⁷⁾. Субјекти система заштите животне средине дужни су да међусобно сарађују, обезбеђују координацију и усклађивање у доношењу и спровођењу одлука, док Република Србија, односно њени органи остварује сарадњу у области заштите животне средине са другим државама и међународним организацијама.

2. Начела еколошког права

Као што и у области међународног еколошког права, односно европског еколошког права можемо уочити више руководних принципа¹⁸⁾ или начела на којима се оно заснива, тако и нови систем еко-

13) А.Н. Esser, Behavior and Environment, New York, London, 1971, стр. 351-395.

14) А. Декановић, Нека нова еколошка свијест, Зборник радова, Знаност и друштвене промјене, Загреб, 2000, стр. 407-411.

15) Д. Гарашин, Одгој и образовање за околиш и одрживи развој у свијету, Господарство и околиш, Загреб, бр. 52/2001, стр. 435-436.

16) П. Стаинов, Заштита на природата, Софија, 1970, стр. 218-241.

17) А. Кирн, Неколико темељних дилема еколошке етике, Социјална екологија, Загреб, бр. 3/1998, стр. 157-170.

18) А. Чавошки, Основи еколошког права Европске уније, Београд, 2007, стр. 13-21.

лошког права Републике Србије јасно инаугурише више начела¹⁹⁾. Међу тим еколошким начелима посебно се истичу следећи²⁰⁾: 1. начело интегралности, 2. начело превенције и предострожности, 3. начело очувања природних вредности, 4. начело одрживог развоја, 5. начело одговорности загађивача и његовог правног следбеника, 6. начело “загађивач плаћа”, 7. начело “корисник плаћа”, 8. начело супсидијарне одговорности, 9. начело примене подстицајних мера, 10. начело информисања и учешћа јавности и 11. начело заштите права на здраву животну средину и приступа правосуђу

Начело интегралности²¹⁾ значи да надлежни државни органи, органи аутономне покрајине и органи јединице локалне самоуправе обезбеђују интеграцију заштите и унапређивања животне средине²²⁾ у све секторске политике и то на следећи начин : а) спровођењем међусобно усаглашених планова и програма и б) применом прописа кроз систем дозвола, техничких и других стандарда и норматива, в) финансирањем и г) подстицајним и другим мерама заштите животне средине.

Начело превенције и предострожности²³⁾ подразумева да свака активност мора бити планирана и спроведена на начин да: а) проузрокује најмању могућу промену у животној средини; б) представља најмањи ризик по животну средину и здравље људи; в) смањи оптерећење простора и потрошњу сировина и енергије у изградњи, производњи, дистрибуцији и употреби; г) укључи могућност рециклаже и д) спречи или ограничи утицај на животну средину на самом извору загађивања.

Начело предострожности остварује се проценом утицаја на животну средину и коришћењем најбољих расположивих и доступних технологија, техника и опреме. Непостојање пуне научне поузданости, према садашњим прописима, не може да представља разлог за непредузимање мера спречавања деградације животне средине у случају могућих или постојећих значајних утицаја на животну средину²⁴⁾.

19) Ф. Кривовац, Између еколошких начела и збиље, Социјална екологија, Загреб, бр. 2/1996, стр. 229-242.

20) S. Wolf, A. White, N. Stanley, Principles of Environmental Law, London, 2002, str. 421-442

21) M.F. Strong, Development and Environment, Paris, 1972, str. 167-192.

22) И. Цифрић, Биос и етос – околиш у биоетичкој парадигми, Филозофска истраживања, Загреб, бр. 4/1998, стр. 763-774.

23) S. Ball, S. Bell, Environmental Law, London, 1991, str. 321-354.

24) С. Поповић, Заштита воде и ваздуха од загађивања, Београд, 1975, стр. 178-192.

Начело очувања природних вредности подразумева да се природне вредности (обновљиве или необновљиве) користе под условима и на начин којима се обезбеђује очување вредности геодиверзитета, биодиверзитета, заштићених природних добара и предела. Обновљиви природни ресурси користе се такође под условима који обезбеђују њихову трајну и ефикасну обнову и стално унапређивање квалитета. Необновљиви природни ресурси користе се под условима који обезбеђују њихово дугорочно економично и разумно коришћење, укључујући ограничавање коришћења стратешких или ретких природних ресурса и супституцију другим расположивим ресурсима, композитним или вештачким материјалима²⁵⁾.

Начело одрживог развоја значи да је одрживи развој заправо усклађени систем техничко-технолошких, економских и друштвених активности у укупном развоју у којем се на принципима економичности и разумности користе природне и створене вредности Републике Србије са циљем да се сачува и унапреди квалитет животне средине за садашње и будуће генерације. Одрживи развој остварује се доношењем и спровођењем одлука којима се обезбеђује усклађеност интереса заштите животне средине и интереса економског развоја.

Начело одговорности загађивача и његовог правног следбеника означава да правно или физичко лице које својим незаконитим или неисправним активностима доводи до загађења животне средине у сваком конкретном случају одговара за проузроковану штету у складу са законом²⁶⁾. Загађивач је одговоран за загађивање животне средине и у случају ликвидације или стечаја предузећа или других правних лица, у складу са законом²⁷⁾. То значи да су загађивач или његов правни следбеник обавезни да отклоне узроке загађења и последице директног или индиректног загађења животне средине. Промене власништва предузећа и других правних лица или други облици промене својине обавезно укључују процену стања животне средине и одређивање одговорности за загађење животне средине, као и намирење дугова (терета) претходног вла-

25) Ј. Омејац, Уводна и основна питања права околиша, Основе права околиша, Загреб, 1997, стр. 78-91.

26) В. Вахтер, A theory of ecological justice, London, 2005, str. 148-217.

27) М. Патернаи, Правни аспекти заштите биолошке разноврсности, Правни вјесник, Осиек, бр. 1-2/2000, стр. 185-204.

сника за извршено загађивање и/или штету нанету животној средини²⁸⁾.

Начело “загађивач плаћа” означава да загађивач плаћа накнаду за загађивање животне средине када својим активностима проузрокује или може проузроковати оптерећење животне средине, односно ако производи, користи или ставља у промет сировину, полупроизвод или производ који садржи штетне материје по животну средину. Загађивач, у складу са прописима, сноси укупне трошкове мера за спречавање и смањивање загађивања који укључују трошкове ризика по животну средину и трошкове уклањања штете нанете животној средини. Следеће је начело да “корисник плаћа” према коме свако физичко или правно лице које користи природне вредности, дужно је да плати реалну цену за њихово коришћење, али и за рекултивацију простора. Начело супсидијарне одговорности подразумева да државни органи, у оквиру својих финансијских могућности, отклањају последице загађивања животне средине и смањења штете у случајевима када је загађивач непознат, као и када штета потиче услед загађивања животне средине из извора ван територије Републике Србије.

И начело примене подстицајних мера значи да државни органи, односно органи аутономне покрајине, као и органи јединица локалне самоуправе предузимају све неопходно потребне мере за очување и одрживо управљање капацитетом животне средине, а посебно на следећи начин²⁹⁾: а) смањењем коришћења сировина и енергије, б) спречавањем или смањењем загађивања животне средине, в) применом економских инструмената и других мера, г) избором најбољих доступних техника, постројења и опреме која не захтева прекомерне трошкове и д) избором производа и услуга.

Начело информисања и учешћа јавности значи да у остваривању уставом загарантованог права на здраву животну средину свако има право да буде обавештен о стању животне средине и да учествује у поступку доношења одлука чије би спровођење могло да утиче на животну средину. Подаци о стању животне средине су јавни, а њихово кршење представља кажњиво дело за чијег су учиниоца запређене казне³⁰⁾. Последње еколошко начело у новом правном систему Републике Србије је начело заштите права на здраву животну средину и приступа правосуђу. Према овом начелу гра-

28) Више: Зборник радова : Заштита животне средине, Ниш, 1976, стр. 167-199.

29) M.Lee, EU Environmental Law, Oxford, 2005, str. 78-112.

30) Г. Николиш, Човек, друштво, животна средина, Београд, 1981, стр. 189-219.

ђанин или групе грађана, њихова удружења, професионалне или друге организације имају могућност да своје право на здраву животну средину остварују пред надлежним органом, односно судом, у складу са законом.

3. УПРАВЉАЊЕ И КОРИШЋЕЊЕ ПРИРОДНИХ ВРЕДНОСТИ

Управљање природним вредностима у Републици Србији почев од 2005. године остварује се планирањем одрживог коришћења и очувања њиховог квалитета и разноврсности³¹⁾, у складу са условима и мерама заштите животне средине који су утврђени низом закона (који заправо и чине област еколошког права наше земље)³²⁾. Као природне вредности које представљају предмет посебне законске заштите одређени су: 1) природни ресурси као обновљиве или необновљиве геолошке, хидролошке и биолошке вредности које се, директно или индиректно, могу користити или употребити, а имају реалну или потенцијалну економску вредност; 2) заштићена природна добра и 3) јавна природна добра.

Одрживо коришћење и заштита природних вредности³³⁾ обезбеђују се у оквиру Стратегије просторног развоја Републике Србије и Националне стратегије одрживог коришћења природних ресурса и добара. Националну стратегију одрживог коришћења природних ресурса и добара, за период од најмање десет година, доноси Народна скупштина. Овако утврђена Национална стратегија се реализује путем планова, програма и основа за сваки појединачни природни ресурс или добро које доноси Влада Републике Србије.

На основу података и евиденција о извршењу планова, програма и основа, Влада Републике Србије једанпут у две године подноси извештај Народној скупштини о реализацији Националне стратегије. Ако се из података о реализацији Националне стратегије утврди да се коришћењем природних богатстава значајно угрожава природна равнотежа екосистема Влада може, на предлог надлежног или другог министарстава, привремено ограничити обим коришћења природних вредности на одређеном подручју. Усвојена

31) P.W. Gormley, Human Rights and Environment, Leyden, 1976, str. 178-193.

32) М. Црнобрња, Човекова животна средина и еколошки развој, Београд, 1984, стр. 178-203.

33) Б. Галић, Политичка екологија и зелена политика, Социјална екологија, Загреб, бр. 1-2/2002, стр. 1-14.

Национална стратегија одрживог коришћења природних ресурса и добара треба да садржи, нарочито следеће податке:

- 1) начела одрживог развоја у националној политици управљања природним ресурсима и добрима³⁴⁾;
- 2) анализу стања и досадашњег степена истражености природних ресурса и добара по врстама, просторном распореду, разноврсности, обиму и квалитету³⁵⁾;
- 3) билансне категорије (просторне и временске функције, количине, квалитет, угроженост, обновљивост, стратешке резерве и сл.) и предвиђање трендова промене стања;
- 4) начин вредновања и услове одрживог коришћења природних ресурса и добара;
- 5) планско-развојну и социоекономску анализу стратешких приоритета истраживања и коришћења природних ресурса³⁶⁾;
- 6) еколошко-просторне основе о потенцијалима природног ресурса или добра;
- 7) услове за постепену супституцију природних ресурса и
- 8) смернице за даља истраживања у области појединачних природних ресурса и добара и за потребе планирања, односно доношење планова и програма.

Поред тога и аутономна покрајина као и јединице локалне самоуправе, у оквиру надлежности утврђених законом, доносе своје планове и програме управљања природним ресурсима и добрима, у складу са усвојеном Националном стратегијом за одређени временски период. Контролу коришћења и заштиту природних ресурса и добара³⁷⁾ обезбеђују органи и организације Републике, аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе, у складу са овим и посебним законима, а нарочито³⁸⁾:

- 1) спровођењем Националне стратегије, планова, програма и основа;
- 2) применом стандарда, норматива и прописа о коришћењу и заштити природних ресурса и добара;
- 3) стратешком проценом утицаја на животну средину планова, програма, основа и других аката којима се уређује

34) П. Шепаровић, Право и заштита околиша, Социјална екологија, Загреб, бр. 1-2/1997, стр. 71-80.

35) В. В. Петрова, Правоваја охрана природу, Москва, 1980, стр. 178-192.

36) К. Филиповић, Порези у функцији заштите околиша, Загреб, 2002 (магистарски рад, необјављен), стр. 78-83.

37) С. Крушлев, Екологија и капитализам, Софија, 1985, стр. 236-268.

38) Ј. Ледић, Трећи сектор – оквир за развој цивилног друштва у подручју околиша, Социјална екологија, Загреб, бр. 1/1995, стр. 37-46.

- коришћење природних вредности и заштита животне средине;
- 4) проценом утицаја пројеката на животну средину на свим нивоима истраживања и експлоатације;
 - 5) интегрисаним спречавањем и контролом загађивања животне средине;
 - 6) усклађеним системом дозвола, одобрења и сагласности;
 - 7) вођењем катастра коришћења природних богатстава и добара;
 - 8) организовањем мониторинга коришћења природних ресурса и добара, стања животне средине прикупљањем, обједињавањем и анализом података и квантификовањем трендова.

Надлежни орган не може издати одобрење за коришћење природних ресурса или добара без сагласности на пројекат који садржи мере заштите и санације животне средине. Ову сагласност даје надлежно министарство којом се утврђује испуњеност услова и мера одрживог коришћења природних ресурса, односно добара и заштите животне средине у току и после престанка обављања активности, а на основу оцене о условима надлежних стручних организација³⁹⁾. Правно и физичко лице које користи природне ресурсе, односно добра дужно је да, у току извођења радова и обављања активности, као и по њиховом престанку, планира и спроводи мере којима се спречава угрожавање животне средине⁴⁰⁾. То је и логично јер свако ко деградира (уништи, оштети, нарушава или угрожава животну средину у већем или мањем степену је дужан да изврши рекултивацију или на други начин да санира деградирану животну средину, у складу са постојећим законима⁴¹⁾. На ове пројекте министарство даје сагласност при чему министар прописује методологију за утврђивање приоритета за санацију животне средине.

Заштићена природна добра користе се и унапређују на начин који омогућава њихово трајно очување и унапређивање, у складу са законом којим се уређује заштита природе. У заштићеном природном добру не могу се обављати активности којима се угрожава капацитет животне средине, природна равнотежа, биодиверзитет, хидрографске, геоморфолошке, геолошке, културне и пејзажне вредности или на било који начин деградира квалитет и својства

39) Ј. Омејец, Управноправни аспект права околиша, Право околиша, Загреб, 1996, стр. 3-35.

40) С. Визјак, Претпоставке одговорности за надокнаду штете због онечишћења околиша, Хрватска правна ревија, Загреб, бр.2/2007, стр. 38-41.

41) Љ. Бегић, Облигационо право и заштита човјекове околине, Сарајево, 1988, стр. 33-42.

природног добра⁴²⁾. Јавна природна добра, као добра од општег интереса, користе се на начин и под условима којима се омогућава развој и трајност њихових природних, физичких, здравствених или естетских вредности у складу са прописима. Развојним и просторним планом утврђују се зоне изградње на одређеним локацијама зависно од капацитета животне средине и степена оптерећења, као и циљева изградње унутар одређених делова на тим локацијама. У појединим зонама у којима је утврђена заштитна удаљеност или подручје, дозвољено је обављање активности на начин утврђен посебним прописима у складу са природом оптерећивања животне средине⁴³⁾.

Јавне зелене површине у насељеним местима и пределима обухваћеним просторним и урбанистичким плановима подижу се и одржавају на начин који омогућава очување и унапређивање природних и створених вредности. Ако се због изградње објекта униште јавне зелене површине, оне се морају надокнадити под условима и на начин који одређује јединица локалне самоуправе. Општи услови заштите, начин подизања и одржавања, обнове уништених јавних зелених површина и вођења података о јавним зеленим површинама уређују се посебним законом⁴⁴⁾.

4. МОНИТОРИНГ СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Република, аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе у оквиру своје надлежности утврђене законом обезбеђују континуалну контролу и праћење стања животне средине (мониторинг), у складу са законом. Мониторинг је саставни део јединственог информационог система животне средине. При томе је одређено да Влада доноси програм мониторинга за период од две године. Аутономна покрајина, односно јединица локалне самоуправе доноси такође програм мониторинга на својој територији који мора бити у складу са републичким програмом мониторинга. Република, аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе у сваком случају обезбеђују потребна финансијска средства за обављање мониторинга⁴⁵⁾.

42) М. Stallworthy, Sustainability, Land Use and Environment, London, 2002, str. 315-339.

43) I. Fetscher, Ујети преживљавања човјечанства, Загреб, 1985, стр. 89-102.

44) Д. Стојановић, Грађанскоправна средства у борби против загађивања ваздуха и воде, Београд, 1975, стр. 115-128.

45) Д. Миленковић, Збирка прописа из области заштите животне средине, Београд, 2008, стр. 78-94.

Мониторинг животне средине се врши систематским мерењем, испитивањем и оцењивањем индикатора стања и загађења животне средине које обухвата праћење природних фактора, односно промена стања и карактеристика животне средине, укључујући и прекогранични мониторинг, и то⁴⁶⁾: ваздуха, воде, земљишта, шума, биодиверзитета, флоре и фауне, елемената климе, озонског омотача, јонизујућег и нејонизујућег зрачења, буке, отпада, рану најаву удеса са праћењем и проценом развоја загађења животне средине, као и преузетих обавеза из потписаних и ратификованих међународних уговора. Влада при томе у сваком случају утврђује критеријуме за одређивање броја и распореда мерних места, мрежу мерних места, обим и учесталост мерења, класификацију појава које се прате, методологију рада и индикаторе загађења животне средине и њиховог праћења, рокове и начин достављања података⁴⁷⁾.

Мониторинг⁴⁸⁾ може да обавља и овлашћена организација ако испуњава услове у погледу кадрова, опреме, простора, акредитације за мерење датог параметра и ЈУС-ИСО стандарда у области узорковања, мерења, анализа и поузданости података, у складу са законом. Министар за животну средину, по претходно прибављеној сагласности министра надлежног за одређену област, прописује ближе услове које мора да испуњава овлашћена организација. Од посебног значаја за квалитетну, ефикасну, благовремену и закониту заштиту животне средине јесте и питање мониторинга загађивача : у чему се он састоји, ко га врши, на који начин и др. Правно и физичко лице које је власник, односно корисник постројења које представља извор емисија и загађивања животне средине дужно је да, у складу са законом, преко надлежног органа или организације: 1) обавља мониторинг емисије; 2) обезбеђује метеоролошка мерења за велике индустријске комплексе или објекте од посебног интереса за Републику, аутономну покрајину или јединицу локалне самоуправе; 3) учествује у трошковима мерења емисије у зони утицаја, по потреби и 4) прати и друге утицаје своје активности на стање животне средине.

46) Т. Strojin, Uvod v pravo okolja, Ljubljana, 1987, str. 15-26.

47) Д. Вуловић, Самоуправно друштво и екологија, Београд, 1987, стр. 189-218.

48) Ј. Игњатовић, С. Ђорђевић, Приручник за представнике јавне власти о приступу информацијама од јавног значаја у области вода и животне средине, Београд, 2006, стр. 41-64.

Влада утврђује врсте емисије и других појава које су предмет мониторинга загађивача, методологију мерења, узимања узорака, начин евидентирања, рокове достављања и чувања података. Загађивач планира и обезбеђује финансијска средства за обављање мониторинга емисије, као и за друга мерења и праћења утицаја своје активности на животну средину⁴⁹⁾. Државни органи, односно организације, органи аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе, овлашћене организације и загађивачи дужни су да тражене податке достављају новооснованој Агенцији за заштиту животне средине на прописан начин. Ради ефикасног идентификовања, класификовања, обраде, праћења и евиденције природних вредности и управљања животном средином⁵⁰⁾ у Републици успоставља се и води информациони систем заштите животне средине. Овај информациони систем обезбеђује формирање, класификовање, одржавање, презентацију и дистрибуцију нумеричких, описних и просторних база података о: квалитету медијума животне средине, праћењу стања и заштити животне средине, законодавним, административним и организационим и стратешким мерама, научно-техничким информацијама о планским мерама превенције и размену информација са другим информационим системима и др. Овако успостављени информациони систем води Агенција за заштиту животне средине.

Информациони систем животне средине у Републици Србији⁵¹⁾ обезбеђује приступ другим информационим системима и хармонизацију свих релевантних информација и података на националном и међународном нивоу. У сваком случају Влада ближе прописује садржину и начин вођења информационог система, методологију, структуру, заједничке основе, категорије и нивое сакупљања података, као и садржину информација о којима се редовно и обавезно обавештава јавност. Ради праћења квалитативних и квантитативних промена у животној средини и предузимања мера заштите у животној средини Агенција за заштиту животне средине води интегрални катастар загађивача.

49) О. Лончарић Хорват, Фискална улога еколошких пореза, Правно господарска ревија, Загреб, бр. 14/1997, стр. 36-37.

50) Р. Д. Милисављевић, Природна средина, идеологија и наука, Београд, 1988, стр. 189-201.

51) Д. Јовашевић, Заштита животне средине, *op.cit.* стр. 46-59.

Колики је значај мониторинга животне средине који је успостављен новим еколошким законодавством⁵²⁾ у Републици Србији од 2004. године говори и чињеница да Влада једанпут годишње подноси Народној скупштини извештај о стању животне средине. Такође надлежни орган аутономне покрајине, односно надлежни орган јединице локалне самоуправе једанпут у две године подноси скупштини аутономне покрајине, односно скупштини јединице локалне самоуправе извештај о стању животне средине на својој територији. Овако усвојени извештаји о стању животне средине објављују се у службеним гласилима Републике, аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе. Наведени извештаји нарочито садрже следеће податке о⁵³⁾: 1) стању и променама у животној средини; 2) спровођењу Стратегије, Националног програма и акционих планова; 3) санационим плановима и другим предузетим мерама; 4) финансирању система заштите животне средине; 5) приоритетним обавезама и мерама у области система заштите животне средине и 6) другим подацима значајним за управљање природним вредностима и заштитом животне средине.

5. ЗАШТИТА ПРИРОДНИХ ВРЕДНОСТИ

Нови систем уређивања и заштите животне средине у Републици Србији промовише систем интегрисане заштите природних вредности⁵⁴⁾. Тако се заштита природних вредности остварује спровођењем широке лепезе различитих мера и поступака за очување њиховог квалитета, количина и резерви, као и природних процеса, односно њихове међузависности и природне равнотеже у целини⁵⁵⁾. Ова се заштита остварује преко следећих елемената те заштите⁵⁶⁾: 1. заштита тла и земљишта, 2. заштита вода, 3. заштита ваздуха, 4. заштита и очување шума, 5. заштита биосфере и биодиверзитета, 6. заштита и корићење флоре и фауне (биљног

52) J. Morand Deviller, Le droit de l'environnement, Paris, 1987, стр. 102-111.

53) J. Игњатовић, С. Ђорђевић, Приручник за представнике јавне власти о приступу информацијама од јавног значаја у области вода и животне средине, Београд, 2006, стр. 24-39.

54) В. Мрчков, Правни проблеми на квалитету, Софија, 1987, стр. 78-103.

55) С. Whipple, V.T. Covello, Risk Analysis in the Private Sector, New York, 1985, стр. 219-268.

56) З. Вукмировић, Резултати научних истраживања из области заштите и унапређења животне средине, Београд, 1996, стр. 65-78.

и животињског света), 7. заштита од опасних материја и отпада, 8. заштита од буке и вибрације и 9. заштита од зрачења⁵⁷⁾.

1) Заштита, коришћење и уређење тла, пољопривредног и шумског земљишта и добара од општег интереса обухвата очување продуктивности, структуре, слојева, формација стена и минерала, као и њихових природних и прелазних облика и процеса. На површини или испод површине земљишта могу се вршити активности и одлагати материје које не загађују или оштећују земљиште. У току реализације пројеката, као и пре његовог извођења (изградње, експлоатације минералних сировина, и др), обезбеђује се заштита тла и земљишта.

2) Воде се могу користити и оптерећивати, а отпадне воде испуштати у воде уз примену одговарајућег третмана, на начин и до нивоа који не представља опасност за природне процесе или за обнову квалитета и количине воде и који не умањује могућност њиховог вишенаменског коришћења. Заштита и коришћење вода остварује се у оквиру интегралног управљања водама спровођењем мера за очување површинских и подземних вода и њихових резерви, квалитета и количина, као и заштитом корита, обалних подручја и сливова, у складу са посебним законом. Мере заштите вода обезбеђују спречавање или ограничавање уношења у воде опасних, отпадних и других штетних материја, праћење и испитивање квалитета површинских и подземних вода, као и квалитета отпадних вода и њихово пречишћавање.

3) Заштита ваздуха остварује се предузимањем мера систематског праћења квалитета ваздуха, смањењем загађивања ваздуха загађујућим материјама испод прописаних граничних вредности и предузимањем техничко-технолошких и других потребних мера за смањење емисије, праћењем утицаја загађеног ваздуха на здравље људи и животну средину. Мере заштите ваздуха обезбеђују очување атмосфере у целини са свим њеним процесима и климатским обележјима.

4) Ради заштите и унапређивања шумских екосистема⁵⁸⁾, шумама се газдује тако да се обезбеђује рационално управљање шумама, очување генетског фонда, побољшање структуре и остваривање приоритетних функција шума. Државни органи, власници и

57) В. Правдић, Етика заштите околиша, Хрватска правна ревија, Загреб, бр. 3/1999, стр. 731-737.

58) П. Стаинов, Заштита на природата, Софиа, 1970, стр. 113-132.

корисници шума дужни су да предузимају потребне мере за очување и одрживо коришћење шума, мере обнављања, подизања и њиховог унапређивања, као и контроле и заштите шума у случају прекограничног загађивања.

5) Очување биосфере обухвата заштиту организама, њихових заједница и станишта, укључујући и очување природних процеса и природне равнотеже унутар екосистема, уз обезбеђивање њихове одрживости. Биодиверзитет и биолошки ресурси штите се и користе на начин који омогућава њихов опстанак, разноврсност, обнављање и унапређивање у случају нарушености. Заштита биодиверзитета, коришћење биолошких ресурса, генетички модификованих организама и биотехнологије врши се на основу закона као и обавеза преузетих међународним уговорима.

6) Ради заштите биодиверзитета и биолошких ресурса, односно аутохтоних биљних и животињских врста и њиховог распрострањања⁵⁹⁾, Министарство у првом реду као и други надлежни државни органи и организације контролишу уношење и гајење у Републици Србији биљних и животињских врста страног порекла. Одређене врсте дивље флоре и фауне, њихови развојни облици и делови могу се сакупљати и стављати у промет на начин и под условима утврђеним у дозволи коју издаје Министарство, по претходно прибављеном мишљењу организације која је надлежна за заштиту природе.

При томе су изричито прокламоване две врсте забрана. То су: а) да се узнемирава, злоставља, озлеђује и уништава дивља фауна и да се разарају њена станишта и б) да се уништава, кида или на други начин пустоши дивља флора, односно да се уништавају и разарају њена станишта.

Правно лице, односно предузетник које врши промет различитих, али дозвољених врста дивље флоре и фауне дужно је да држави плаћа накнаду⁶⁰⁾. Висина накнаде се утврђује актом о стављању под контролу коришћења и промета дивље флоре и фауне који доноси Влада. Средства остварена од наведене накнаде представљају приход буџета Републике и користе се наменски за заштиту и унапређивање животне средине у складу са законом. У оквиру појачане заштите флоре и фауне посебна је пажња посвећена про-

59) В. Ракић Водинелић, Право заштите животне околине, Београд, 1997, стр. 245-265.

60) Д. Јурлина Алибеговић, Ж. Кордеј де Вила, Финансирање заштите околиша, Финанцијска пракса, Загреб, бр. 4/1994, стр. 507-521.

мету угрожених и заштићених врста дивље флоре и фауне⁶¹). Тако су увоз и извоз угрожених и заштићених врста дивље флоре и фауне, њихових развојних облика и делова врши се под условом да увоз, односно извоз није забрањен, односно да извезена количина или број примерака угрожених и заштићених врста дивље флоре и фауне неће угрозити опстанак те врсте у Републици Србији, као и под другим условима прописаним законом, на основу дозволе коју издаје Министарство. Транзит угрожених и заштићених врста дивље флоре и фауне, њихових развојних облика и делова врши се под условом да је издата извозна дозвола.

7) Управљање опасним материјама, односно заштита од органских и неорганских материја са опасним својствима, као и планирање, организовање и предузимање превентивних и санационих мера врши се у нашој Републици под условима и на начин којим се обезбеђује смањење ризика од удеса и пружање адекватног одговора на удес⁶²). Правно и физичко лице које управља опасним материјама или које примењује технологије штетне по животну средину, дужно је да предузима све потребне заштитне и сигурносне мере којима се ризик од опасности по животну средину и здравље људи на одређеном простору или у одређеном временском периоду своди на најмању могућу меру. У оквиру новог система заштите, уређења и обезбеђења животне средине у Републици Србији посебан значај имају активности које су везане за управљање отпадом⁶³). То је и логично јер техничко технолошки развој који је започет у двадесетом веку и настављен у трећем миленијуму као нужну последицу са собом носи све више и све опасније врсте отпада и отпадних материја у чврстом, течном и гасовитом стању. А ради се о материјама којима се опасно нарушава, односно угрожава животна средина у целисти или поједини њени видови (вода, ваздух, земљиште)⁶⁴).

8) Корисник извора буке може стављати у промет и употребљавати изворе буке по прописаним условима уз примену прописаних мера заштите којима се смањују емисије буке, односно употреба постројења, уређаја, машина, транспортних средстава и апарата

61) L. Kraemer, EC Environmental Law, London, 2007, 317-361.

62) Р. Петаковић, Збирка прописа о заштити животне средине, Београд, 1997, стр. 167-189.

63) В. Белај, Облици правне заштите човјекове околине од еколошких штетних утјецаја, Правни вјесник, Осиејек, бр. 4/1988, стр. 433-439.

64) P. Sands, P. Galizzi, Documents in European Community Environmental Law, Cambridge, 2005, str. 121-153.

који проузрокују буку. Овде такође спада и заштита од вибрација. Тако се заштита од вибрација спроводи предузимањем одговарајућих мера којима се спречава и отклања угрожавање животне средине од дејства механичких, периодичних и појединачних потреса изазваних људском делатношћу.

9) Заштита од зрачења спроводи се применом система мера којима се спречава угрожавање животне средине и здравље људи од дејства зрачења која потичу из јонизујућих и нејонизујућих извора и отклањају последице емисија које извори зрачења емитују или могу да емитују. Правно и физичко лице може производити, вршити промет и користити изворе јонизујућих и нејонизујућих зрачења искључиво по прописаним условима и на прописан начин уз претходно прибављено одобрење надлежног државног органа.

6. МЕРЕ И УСЛОВИ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Заштита животне средине од свих облика уништења, оштећења, нарушавања, односно деградације може се остварити на различите начине, различитим средствима и поступцима и од стране различитих субјеката⁶⁵⁾. У оквиру овакве свеобухватне еколошке заштите разликују се њена два основна вида. То су⁶⁶⁾: 1. систем превентивних мера - мере којима се предупређује и спречава нарушавање животне средине у било ком облику, виду или мери и 2. систем репресивних (казнених) мера у најширем смислу речи – систем у коме се утврђује постојање казнене одговорности лица (физичких и правних) за нарушавање животне средине у било ком облику када је до њега већ дошло и у коме се изричу одговарајуће врсте и мере казнених санкција од за то законом одређених државних органа.

Овде се разликују три вида казнене одговорности⁶⁷⁾. То су: а) кривична одговорност⁶⁸⁾ – одговорност физичког лица за учињена еколошка кривична дела као најтеже облике нарушавања и деградације животне средине, б) привреднопреступна одговорност⁶⁹⁾

65) С. Керчов, Развој урбанистичке регулативе у САП Војводини са посебним освртом на заштиту природе, магистарски рад, Правни факултет, Нови Сад, 1983 (необјављен)

66) Б. Чејовић, Неки аспекти заштите животне средине, Обележја, Приштина, бр. 2/1976, стр. 251-260.

67) Д. Јовашевић, Кривично право, Општи део, Београд, 2006, стр. 178-179.

68) Д. Јовашевић, Лексикон кривичног права, Београд, 2006, стр. 472.

69) Д. Јовашевић, Коментар Закона о привредним преступима са судском праксом, Београд, 2001, стр. 17-29.

- одговорност правног лица и његовог одговорног лица, односно предузетника за учињене еколошке привредне преступе и в) прекршајна одговорност⁷⁰⁾ – одговорност физичког и правног лица, његовог одговорног лица или предузетника за учињене еколошке прекршаје као најблаже врсте деградације или нарушавања животне средине у мањем обиму или у краћем трајању.

У оквиру система заштите животне средине посебан се значај у Републици Србији придаје управо превентивним мерама⁷¹⁾. То је и разумљиво јер оне спречавају да уопште дође до нарушавања, угрожавања или деградације животне средине или пак ако до ње ипак дође, да она не узме веће размере, већи обим или да не захвати већу површину. На првом месту у оквиру превентивних мера се издвајају оне мере које су везане за планирање и изградњу објеката. Уређење простора, као и коришћење природних ресурса и добара одређено је у нашој земљи просторним и урбанистичким плановима, али и другим плановима (планови уређења и основе коришћења пољопривредног земљишта, шумске, водопривредне, ловнопривредне основе и програми унапређења рибарства на рибарским подручјима и други планови).

У основи ових планских активности налази се законом одређена обавеза да се⁷²⁾: 1) природни ресурси и друга природна добра очувају и унапређују и у највећој мери обнављају, а ако су необновљиви да се рационално користе; 2) обезбеди заштита и несметано остваривање функција заштићених природних добара са њиховом заштићеном околином и у највећој могућој мери очувају станишта дивљих биљних и животињских врста и њихове заједнице; 3) обезбеди очување изграђеног простора; 4) обезбеде услови за одмор и рекреацију човека; 5) одреде мере заштите животне средине и 6) прикаже постојеће стање као и планирано стање са мерама потребним да се планови остваре.

Правна и физичка лица на територији Републике Србије су дужни да у обављању своје редовне активности обезбеде заштиту животне средине⁷³⁾, и то: 1) применом и спровођењем прописа о

70) Д. Јовашевић, Прекршаји којима се повређују савезни прописи, Београд, 2000, стр. 5-18.

71) М. Геџ Короџец, *Pravno varstvo skupinskih interesov ljudi za zdravo okolje*, Maribor, 1996, str. 311-326.

72) Р. Милисављевић, *Природна средина, идеологија и наука*, Београд, 1988, стр. 87-98.

73) Слична је ситуација и у земљама у нашем окружењу, нпр. Републици Хрватској : Ј. Омејец, *Прописи Републике Хрватске важни за заштиту околиша, Право околиша*, Загреб, 1997, стр. 263-281.

заштити животне средине; 2) одрживим коришћењем природних ресурса, добара и енергије; 3) увођењем енергетски ефикаснијих технологија и коришћењем обновљивих природних ресурса; 4) употребом производа, процеса, технологија и праксе који мање угрожавају животну средину; 5) предузимањем мера превенције или отклањања последица угрожавања и штете по животну средину; 6) вођењем евиденције на прописани начин о потрошњи сировина и енергије, испуштању загађујућих материја и енергије, класификацији, карактеристикама и количинама отпада, као и о другим подацима и њихово достављање надлежним органима; 7) контролом активности и рада постројења који могу представљати ризик или проузроковати опасност по животну средину и здравље људи и 8) другим прописаним мерама у складу са законом.

7. ЗАВРШНА РАЗМАТРАЊА

Напред наведене мере заштите животне средине сва правна и физичка лице обављају самостално или преко овлашћене организације. При томе загађивач који проузрокује загађење животне средине одговара за насталу штету по начелу објективне одговорности⁷⁴⁾, што је иначе уобичајено у савременим еколошким системима развијених држава. Такође за загађивање животне средине у сваком случају је одговорно и правно и његово одговорно физичко лице (систем паралелне одговорности) које је незаконитим или неправилним деловањем омогућило или допустило загађивање животне средине (грађанска одговорност или одговорност за накнаду штете коју треба разликовати од казнене одговорности загађивача)⁷⁵⁾.

Загађивач који својим чињењем или нечињењем проузрокује загађивање животне средине дужан је да, без одлагања, предузме мере утврђене планом заштите од удеса и санационим планом, односно да предузме неопходне мере ради смањења штета у животној средини или уклањања даљих ризика, опасности или санације штете у животној средини⁷⁶⁾. Ако штета нанета животној средини не може да се санира одговарајућим мерама, лице које је проузроковало штету одговорно је за накнаду у висини вредности униште-

74) И. Бабић, Лексикон облигационог права, Београд, 2008, стр. 398-399.

75) Д. Стојановић, Грађанскоправна средства у борби против загађивања ваздуха и вода, Београд, 1975, стр. 56-71.

76) И. Цифрић, Развој и околиш у Хрватској - процјена стања и очекивање, Социјална екологија, Загреб, бр. 2-3/1995, стр. 149-170.

ног добра. Такође је законом изричито одређено да је загађивач одговоран за сву проузроковану штету (у виду стварне штете, односно у виду пропуштене добити), а која је нанета животној средини и простору. Тако он сноси трошкове процене штете и њеног уклањања⁷⁷⁾.

Загађивач животне средине (било физичко или правно лице) је такође дужан да пружи финансијске или друге врсте гаранција за обезбеђење плаћања накнаде проузрокованих трошкова у току и после обављања привредне активности. Да би се овај ниво заштите подигао на квалитативно виши ниво, законом је прописано да републичка Влада одређује врсту гаранција, висину средстава и време трајања гаранције коју обезбеђују загађивачи. Загађивач чије постројење или активност представља висок степен опасности по здравље људи и животну средину мора се осигурати од одговорности за случај штете причињене трећим лицима услед удеса. То уосталом произилази из основног принципа грађанског (имовинског) права од најстаријих времена – да свако ко претрпи штету има право на њену накнаду⁷⁸⁾. У таквом случају захтев за накнаду штете се може поднети непосредно загађивачу или осигуравачу, односно финансијском гаранту загађивача код кога је настао удес, ако такав осигуравач, односно финансијски гарант постоји⁷⁹⁾.

У случају да постоји више загађивача, тада су сви они одговорни за штету нанету животној средини, а удео појединих загађивача није могуће одредити, трошкове сnose солидарно и посебно⁸⁰⁾. Покретање поступка за накнаду штете према домаћим прописима застарева за три године од када је оштећеник сазнао за штету и учиниоца штете (субјективни рок застарелости). У сваком случају ово потраживање застарева у року од двадесет година од дана када је штета настала (објективни рок застарелости). Поступак пред надлежним судом за накнаду овако проузроковане еколошке штете је хитан при чему Република Србија задржава право на накнаду штете ако нема других лица која имају то право.

77) М. Нинковић, Заштита животне средине и еколошке парнице у САД, Београд, 2004, стр. 76-96.

78) Ј. Чичек, Социјално економске последице онечишћења околине у Републици Хрватској, Вјештак, Загреб, бр. 1/1997, стр. 33-41.

79) А. Kiss, D. Shelton, International Environmental Law, Ardsley, 2004, str. 76-97.

80) О. Лончарић Хорват, Еколошка давања у праву Европске уније, Право и порези, Загреб, број 10/2004. године, стр. 78-81

ЛИТЕРАТУРА

- Јовашевић Драган: *Заштита животне средине*, Београд, 2005.
- Драган Јовашевић: *Лексикон кривичног права*, Београд, 2006.
- Ракић Миле, Ђорђевић, М. Јовашевић Драган: *Демократија и животна средина*, Београд, 2008
- Црнобрња Михаило: *Човек и животна средина и еколошки развој*, Београд, 1989.
- Ракић Водинелић В.: *Право заштите животне околине*, Београд, 1997.
-

Dragan Jovasevic

Faculty of Law, Nis University, Nis

SYSTEM OF ARRANGEMENT AND PROTECTION OF LIFE ENVIRONMENT IN THE REPUBLIC OF SERBIA

Summary

During last several decades development in economy and trade, as well as rapid industrialization and technological development, along with implementation of new technologies and integration of all states into European and world economical, trade, transportation and other integration processes based on technical and scientific achievements in the first place, have caused a certain level and state of pollution of basic natural resources in the living world. This has brought about a need to encompass and integrate all these processes and changes by a certain system of legal norms that was to be a part of a whole social system. Such system of legal norms ought to make a foundation for preconditions, methods, procedures and criteria for the use of new technologies necessary for economic and social development of each state and the mankind in general. However, this could lead to decrease or limitation of the forms and ways of partial or complete pollution or imperilment of life environment and "sustainable development". It is the great significance of arrangement, improvement and protection of live environment in general, or its separate segments such as: the water, air, soil, flora and fauna, that had made international community to constitute legal standards in this field through bringing several universal (under jurisdiction of the OUN) or regional (under jurisdiction of the Council of Europe and European Union) legal acts. Certain states, including our state, are obliged to implement these acts into their national legislations as one of the attributes of legal state. It is exactly these above-mentioned legal standards which had been implemented

into national legislation by passing of a new “ecological” legislation in 2005 that presented a basis for definition of Serbia as the state that protects the principle of sustainable development.

Key Words: law, life environment, arrangement, protection, state bodies, procedure

Овај рад је примљен 13. фебруара 2009. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције 13. априла 2009. године.